

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lelkeszi hivatal címére küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Perczelné Kozma Flóra
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre 2 aranykorona.

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Horizont.

„Kicsoda mérte meg markával a vizeket?...”
Ézsa XL. 12,

Fent a vezér-árbóc sudarán, szellős kosarában nyugodtan, méltóságosan ül a hajóslegény. Szeme olyan, mint a saskeselyűé. Odatapad a messzeség ködében úszó látóhatárra. Előre tekint. Majd jobbra-balra kémlel. Nem jön-e ellenség, avagy jóbarát: egy-egy elszabadult jéghegy, vagy testvérhajó. S amíg hullám hullámra tólu', színes forgatagban egybekavarodva, mint a mesebeli Atlantis áttetsző virágoskertje, az ő lelkében csak egy gondolat vibrál, szívében csak egy érzés lüktet, akaratát egy olthatatlan vágy tartja lekötve: a part... a part... Az édes haza földje, ahol meleg otthon várja a kiállott fáradoalmak után. Gyöngéd, hitvesi ölelő karok és a csimpajkodó gyereksereg, amely kíváncsian matat a nagy vizek vándorának úti tarsolyában: mit hozott, mit hozott?

De — nem! Neki még nem szabad haza gondolnia. Van, aki az ő szeretteire gondot viseljen. Az, aki „megmérte markával a vizeket”... Az, aki a nagy vizek zúgásából kicsalja az örök harmóniát, ahol minden egyes akkord a dominánsnak engedelmeskedik; ahol a tomboló orkán elbúsult haragja s a mélyben kísértetiesen meg-megkonduló falusi harangszó, mint egy azon hangszer húrjai, egymást kiegészítik... Egy percre úgy tetszik, mintha mindez ott motoszkálna a hajóslegény kebelében, amint szellős kosarában nyugodtan, méltóságosan ül és vigyáz a vezér-árbóc sudarán!

Onnan árad a napsugár, amely az ébredő hajnalt köszönti áhitatos szeretettel. Onnan a dal, amely a glóriás naplementének sugárzó árnyékában imába olvad át. Onnan a bölcsesség szava, vándor-madarak ösztönös röppenése, a szédületes mélység felett diadalmasan lebegő, szerelemittasan álmélgató hit: „Kicsoda mérte meg markával a vizeket?”... Hit, amelynek igazolása önmagába van. A mi hitünk, amely meggyőzi a világot...

Fölötte... Alatta... Benne — egy egész világ... Nézd, óh nézd, mint tükrözik vissza egyik a más! Mint rokon szempárnak egymásban elmerülő, mélységes pillantása visszatükrözi és önmagába zárja az — Örökkévalót... Nézd, óh nézd! Ez a Krisztus horizontja. Látóhatár, amely a messzeség ködében úszó vándorfelhőket — útban egy más világ felé — lágyan ringatózó vitorlásokká varázsolja át. Ez a Krisztus horizontja. Látóhatár, ahol az ég csillagai úgy tündökölnék, mint az „anyai szeretet”, amelyben semmi sötétség nincsen

— — Nyugodtan, méltóságosan halad előre a vizek királynője: *Aquiltania*. Viszi drága terhét: ezernyi boldog életet. Az Újvilágból az Óvilágba — vissza. Haza vissza... Óh mikor lesz már ez az egész világ a mi hazánk?! Mikor? Óh, mikor?... Ha majd ott fent, a vezér-árbóc sudarán nyugodtan, méltóságosan ül és vigyáz az Örök Szeretet, aki folyton méri, méregeti időllően időket óta markával a vizeket!...

Szerkesztő.

Amit a lélek mond.

(Rabindranath Tagore XXXV.)

Sokan azt hiszik, hogy életünk jó előre ki van mérve. Hogy van-e élet a halál után, csak annyiban érdekli őket, ha az az eddiginek a folytatása. A jövő élet, mint a tökéletes élet képe előttük ismeretlen fogalom. Ők teljesen boldogok abban a hitben, hogy amijök volt, azt továbbra is megtarthatják. Megszokott környezetükkel és azzal, amit az idők folytán összegyűjtöttek, annyira egybeforrnak, hogy mindentől megválni rájuk nézve elviselhetetlen. Rosszabb a halálnál. Pedig tudhatnák, hogy az életnek igazi értelmét nem az évek és napok sokasága szabja meg, hanem az a törekvés, amely nap-nap után több embert akar faragni belőlünk.

Lám milyen görcsösen ragaszkodik a bincsó a szárhoz, a burok a husához, a hus a maghoz, amíg a gyümölcs nincs megérve és így képtelen a további fejlődésre. A külső burok és a belső mag még alig különböztető meg egyik a másától, csak az életosztón súgja nekik, hogy egymáshoz ragaszkodjanak.

De amikor a mag már érett, önkénytelenné válik környezetétől. Édes, zamatos gyümölcsöt mosolyogva kínál mindenkinnek. Megcsipkedi még a madár is, de az nem árthat neki. Vihar letépi, porba tiporja, de örök életét meg nem zavarhatja. Épen azért halhatatlan, hogy magamagát áldozatul adja másokért. P. b.

Ünnepi beszéd.

(Boston, 1925. május 10.)

„Emlékezzetek meg az ezelőtt való napokról, melyekben minem utána megvilágosítottatok volt, a háborúságoknak nagy tusakodását szenvedtétok.“

Zsid X. 32.

Olykor olykor megcsendül a mi kebelünkben egy örvendetes izenet, amely jóreménységgel van teli az emberiség jövője iránt. Azzal biztat, hogy időjártával a nemzeti büszkeség és anyagi érdek-harc által okozott surlódások el fognak tűnni s a testvériség eszméje fog uralkodni az egész világon. És mi teljes bizalommal fogadjuk ezt az izenetet, mert bizunk emberi nemünk jobb természetében és véghetetlen haladásában. Ennek a hatása alatt egész lelki világunk átalakul s már előre örvendünk a nagy változásnak, amelyet önzetlen férfiak és nők egyesített munkája létre fog hozni az isteni gondviselés védelme alatt. És a lelkesedés mámorában hálatelt szívvel hirdetjük mi is: ime itt van az Urnak kedves esztendeje; ime, itt van Istennek országa a földön, az ő engedelmes gyermekeinek lelkében.

Bizonyára, ez a nyílt és világos Hit senkit félre nem vezethet, mert nekünk közvetlen társalkodásunk van a mi mennyei Atyánkkal s amidőn érezzük az ő szentlelkének kitöltését mireánk, biztosra vesszük, hogy ami bennünk megegyezik,

az isteni szellemmel, az maga is isteni eredetű és pedig nem csupán a maga véghetetlen finom árnyalatában és tökéletességében, hanem abban a végnélküli törekvésben is, amellyel folyton-folyvást mind magasbra tör az eszményiség lépcsőfokain.

És éppen így vagyunk a Reménnyel is, amelyet az örökkévalók iránt való vágyódásában visszaszorítani és elgáncsolni nem lehet. Egész életünk, a tovatűnő órák minden egyes pillanata a reménységen nyugszik. Enélkül hogyan tudnánk családot alapítani, a háztartás egyensúlyáról gondoskodni s az új nemzedéket munkás életre és jobb sorsra előkészíteni? Enélkül ki fogná elszánni magát arra, hogy idegen országokba utazva, nemzeti missziót teljesítsen s ezáltal is megerősítse, szorosabbra fűzze a felebaráti szeretetet és rokonszenv szálait a távoli szigetek szálait a távoli szigetek lakói között, akiket közös céljaik és közös ideálok egymásra utalnak? Bizonyára senki... Reménység nélkül a világ egy kietlen pusztaság lenne és az élet rosszabb a halálnál.

És a vallás az örökélet reménye nélkül a legnagyobb ellenmondás; sivár, tragikus, amely lerontja és felemészti önmagát. Nekünk legalább semmi szükségünk nincsen erre a szörnyszülöttre. A mi kebelünknek egyetlen vágya a rokonlelkek szépséges harmóniája, amely minden nemes cselekedetnek alkotó elvét a szeretetben találja fel s általa Istennek magasságos céljait szolgálja.

„Szeresd az Istent! — Szeresd embertársaidat. Ebben ugyan semmi új nincsen. A bostoni zsinagóga terméskőből épült falára is ez van felírva. Ez a mondás ragyog a ti vasárnapi iskoláitok homlokzatán. És ott van — vajjon ott van-e? — kedves Atyámfiai, a ti nemesen érző emberi szívetekben is, amely véghetetlen rokonszenvvel és tiszta jóakarattal van eltelve az emberiség bajai iránt; személyválogatás, részrehajlás nélkül jót cselekedvén. Abban a tudatban, hogy ezt a munkát valakinek el kell végeznie; és hogy ezt a munkát a más időben rajtunk kívül senki más el nem végezheti.

Nézzetek végig a próféta lelkű nők és férfiak hosszú során, akik a múltban magukévá tették az emberiség szent ügyét. A jövőt ők soha szem elől nem tévesztették. Ők bíztak Istenben és önmagukban. Volt hozzá erkölcsi bátorságuk, hogy meggyőződésük mellett kitartsanak, s azt nyíltan predikálják a nagy világ előtt. Az ő igehirdetésük nem egyszerű viszhangja a múltnak. Nem pusztán ismételtetése a hagyományos konfessióknak. Nem holt betű, hanem éltető és elevenítő lélek. Teremtő szózat; hasonló ahhoz, amely fölcsendült volt a Teremtésnek hajnalán, s Istennek örök céljai szerint létrehozta a meglévő világot. Csakhogy az ő alkotásuk egy szellemi világ, erkölcsi alkotmány, amelyet ezek a lelkes alkotók szívük vérével pecsételtek meg, együtt munkálkodva mindig az örök alkotóval. S ezenközben óh, a háborúságoknak mily nagy tusakodását kellett elszenvedniök! De ők, mint egy szent eszmény harcosai, kitartottak hősiesen az utolsó lehelletig, hogy tőlük példát

véve, mások is megvilágosíttassanak, és tökéletesek legyenek, mint a mi Atyánk a menyben — tökéletes.

Úgy tetszik nekem, kedves Atyámfiai, hogy ez a kezdete és vége mindennek ezen a világon. És bár a legszentebb várakozással tekintünk a jövőbe, mégis egy percre meg kell állnunk, hogy visszapillantunk a múltba, és emlékezzünk az ezelőtt való napokról, amelyekben a mi elődeink megvilágosítottak az Úrnak lelke által.

Ez a gondolat, ez a magatartás ma ugyan-csak helyénvaló; hiszen — amint jól tudjátok — ma és a következő hét napjain Bostonban és az erdélyi és magyar unitárius gyülekezetekben száz esztendő évfordulóját ünnepeljük az Amerikai Unitárius Társulatnak. Ez a Társulat a mi független egyházközsegeinket egy országos szervezetbe tömörítette, hogy egymást kölcsönösen segítve és bátorítva, annál inkább közremunkálhassunk a felvilágosult vallásos hit terjesztésén. Ott is hirdette a mi igazunkat, ahol azt még nem ismerik, vagy félreismertik; s nem tudják elgondolni, hogy mint fér össze gyülekezetünk szabadsága a kifogástalan erkölcsiséggel és a teljes szellemi emelkedettséggel. Ott is hirdette a benső világosság tisztító és gyógyító erejét, a teremtő szellemmel való tökéletes harmóniában.

Unitárius egyházunk történetének ily kiemelkedő mozzanata előtt nem mehetünk el minden megjegyzés nélkül. Egy új százéstartendő küszöbén állva, meg kell emlékeznünk az ezelőtt való napokról. Elsősorban is boruljunk le szent tisztelettel a Mindenható Istennek színe előtt, és adjunk hálát Neki és dicsőítsük az ő szent Nevét mindazokért a testi és lelki áldásokért, amelyekkel a mi elődeinket megajándékozta. Azután emlékezzünk meg arról a sok törődésről és munkáról, szenvedésről és áldozattételről, amelyet a mi atyáink készek voltak a mi javunkért és a köz javára elhordozni, mert ezek az igazságkeresők sohasem állottak meg a féluton, hanem félelem és tántorodás nélkül haladtak előre kitűzött céljuk felé. Hogy igazán megismerjük és megbecsülhessük őket, sohasem szabad búvárkodásuk és munkájuk eredményeit a mai mértékkel mérni, hanem a saját korszakuk és nemzedékük színvonala szerint. Akkor fogjuk csak igazán megérteni és méltányolni az ő lankadatlan bízgóságukat és annak nagy horderejét mireánk nézve. Valóban, alig túlozhatjuk az érdemet, amelyet maguknak kivívtak; a tiszteletet, amely őket joggal megilleti. Neveiket imába foglaljuk. Gondolataik, mintmegannyi világosító szövétnek, szél-tében-hosszában terjesztik az Isten egységének magasztos fogalmát, melyet a kis gyermek is megért s amely a tudóst is kielégíti. Munkájuk és szolgálattételük csak annál nagyobb, ha meggondoljuk, ma is még mily sok megtévesztő kétség és álokoskodás — ami előttem a babonánál sokkal rosszabb — uralkodik a világon. S mialatt emberi sorsunknak ilyen beteges képzelete hódít az intelligens közönség soraiban, elcsüggesztve és lehangozva egyeseket és osztályokat az Isten napjának legszebb t.vaszi ragyogásában is, mi rájuk

hivatkozunk, rájuk mutatunk jogos büszkeséggel, mint világosító szövétnekekre, akik akkor voltak legboldogabbak, amikor felvilágosult szent hitünknek örömet és lelkesedését másokkal is közölheték. Ebből is láthatja mindenki, hogy ezek a komoly és bízgó egyházférfiak valóban átéreztek, hogy az ő hitük, mint Isten ajándéka, igazi áldás, teljes vigasz és tökéletes boldogság. Az ő unitárius evangéliumuk tulajdonképpen a Krisztusnak eredeti evangéliuma. Az értelem megnyugszik rajta. A szív sem emel kifogást ellene. Vegyük el a keresztény vallástól a hozzája tapadt esetleges sallangokat és külső ékítményeket, még mindig találunk benne eleget, ami tisztaságával és egyszerűségével meglep és elbájol, s legszentebb érzéseinket az emberiség közjólétének szolgálatába állítja.

Mindnyájan ismerjük ezt az egyszerű hitvallást, amely minden idők számára szól. Nos hát, az Isten szerelmeért, ne sokat teketóriázzunk vele. Ne veszítsük el mugunkat ködös elméletekben, vagy a filozófia úvesztőiben. Hallottuk a kor harsány jelszavát. Soha örökké el ne felejtkezzünk róla, hanem igyekezzünk mi is kielégíteni a más nemzedék lelki szükségét, mint ahogy azt a mi elődeink tették a saját kortársaik körében. Ez az egyetlen gyakorlati út és mód, amely által csakugyan kimutathatjuk irántuk érzett mély hálánkat és tiszteletünket, elismerve az ő halhatat-érdemeiket.

Kegyeletes érzések között nyissuk fel az ő könyveiket, amelyekben az Istennek mélységeit alázatosan keresték és rettenthetetlen bátorsággal meg is találták. Áhitat és áldás lebegjen sirjaik fölött, ahol nyugosznak a csontok, amelyekben egykor égi tűz lobogott. Tegyük szent fogadást, ünnepélyes ígéretet, de nem csupán ajkunkkal, hanem áldozatos szívvel s legyünk készen az ő nyomdokaikon haladni mindvégig. A sikertelenség el ne csüggeszen. A modern világ diadalkereke át ne gázoljon mirajtunk soha.

El kell ismernünk tehát, hogy valóban szép örökség maradt reánk. Drágább ez nekünk minden más vagyonnál ezen a világon. Azért kötelességünk át is származtatni azt a maga tisztaságában és egyszerűségében, nemzedékről-nemzedékre. Megbecsüljük a multat, hogy utódaink számára egy szebb és boldogabb jövőt készíthessünk elő, építve miközöttünk Istennek országát.

Éppen ezért soha se nézzünk úgy a múltra, mintha örökre meghalt és letűnt volna. Azt se igen mondogassuk, amit a költő mond az apró-cseprő rendszerekről, amelyek rendre túlélnek saját magukat. Ugyan-ugyan! Hát nem vesszük észre, hogy ezek egybe vannak nőve a saját gondolataink szövedékével? — Lehet, hogy az újítás ingerétől vezetve félredobjuk az ideát, mint elavult és túlhaladott fogalmat, de azért megtartjuk magát a szót, a kifejezést, amely a mi felfogásunk szerint egészen más, az eddigőtől elütő jelleget nyer.

Istenről még ma is olyan emberies képet

nyerünk a legtöbb egyház igehirdetésében, mintha nem is a huszadik században élnénk. Egyszer-máskor ezt is annyira túlságba viszik, hogy a művelt ember jobb érzése valósággal fellázad az ilyen megtévesztés ellen, amely homályba borítja a keresztény vallás örökkévaló értékeit. És mégis mindemellett, ha hívek akarunk maradni önmagunkhoz, nekünk személyes Istenre van szükségünk, akivel való áldott szent viszonyunkat állandóan fenttarthatjuk anélkül, hogy őt magát belevonnók azokba a kicsinyes küzdelmekbe és tépelődésekbe, amelyek a mi mindennapi életünket lekötve tartják. Nemde, ilyen áldott szent viszony volt Jézus és az ő mennyei Atyja között a megdicsőülés ihletett perceiben, melynek boldogító érzete végigkísérte egész életében, amidőn így nyilatkozott: „*Én és az Atya egy vagyunk*” . . .

Ilyen áldott szent viszonyban lenni Istennel, mily boldogító! Ennek érzete újabb ösztönzést ad életpályám betöltésére. Én az Istennel együtt munkálkodom. „Nekem azokkal a dolgokkal kell foglalkoznom, amelyek az én Atyámnak dolgai”.

Bizonyára olvastátok, kedves Atyámfiai, a híres római írónak, Cicerónak könyvét a Barátságáról. Elismeritek vele együtt, hogy emberi társas érzéseink között mily nagy szerepe van a jellem képzésében, a közboldogság munkálásában. De ugyebár, mindezt csak úgy fogjuk megérteni, hogyha van egy személyes jóbarátunk, akiben teljesen megbízunk, akire minden körülmények között bizton számíthatunk, és akinek önzetlen ítéletében teljes megnyugvást találunk. Igen, szükségünk van egy személyes jóbarátra, akinek szava olyan mint a szentírás, olyan, mint egy isteni kijelentés, amely amaz örökkévaló forrásból táplálkozik, amelynek nevét mi is ámuló gyermek módjára betűzgetjük az élet arany ABC-jéből: Világosság . . . Igazság . . . Szeretet . . . Igazságosság . . . Isten . . . Mindezek az alkotó elemek benne foglaltnak az emberiség nagy családjának testvéri szent közösségében. S hogyha azt akarjuk — pedig akarnunk kell —, hogy ezeknek a munkája eredményes legyen és gyümölcsöző a mindennapi életben, ezt is, azt is rendre be kell állítanunk a sorompóba, ahol akárhányszor egyenlőtlen fegyverekkel kell küzdenünk.

Ahol az igaz Világosság fénye elhomályosult, vagy csaknem kihamvadt, az ősi lángot az Igazság még újból felgyújthatja a szivekben. Ahol az Igazság csődöt mondott, a szeretetnek kell helyre-pótolnia és betöltenie minden hiányt az önfeláldozás szellemével. Ahol a Szeretet uralma elégtelen, ott az Igazságosságnak kell a bírói székbe ülnie, ítélve elevenek és holtak fölött. És ha még az Igazságosság is megtántorodott volna, nos, akkor az örökkévaló Istennek kell közbelépnie, hogy mennyei szent lelke által ujjászülje a megviselt világot s megfüröszse azt újból az ő atyai kegyelmében.

Oh, hányszor nem ismétlődött már ez az új teremtetés emberi nemünk történetében! Ugy tetszik nekem, hogy ma is ilyen új világgal állunk szem-

köz. Különös megjegyzésekre ad alkalmat az ifjú nemzedék magatartása, akik nem mindig értenek egyet az öregek tanácsával. Azt mondják, hogy ez egészen különleges dolog; elűt mindattól, amit eleddig egyik nemzedék a másikkal szemben tanusított. Mi az oka ennek? Mi van az ifjúsággal? De mi van velünk, öregekkel, akik hozzájuk képest mégis csak konzervatívok vagyunk? Nem vesszük-e észre, hogy a régi határkövek mindennütt eltolódtak? Nem hallunk-e itt is, ott is feltűnően disszonáns hangokat a zenében, amely pedig tulajdonképpen lelke volna az örök harmóniának? Nem látunk-e a képtárakban és műtermekben olyan nyers világításba helyezett képeket, hogy alig tudjuk kivenni, hogy mit is ábrázolnak, nem-hogy lelki gyönyörűséget nyújtanának? Nem olvasunk-e manapság olyan költeményeket, amelyek találós kérdések módjára talán izgatnak, de nem érdekelnek bennünket? Nem vesszük-e észre azt a hangos kiáltást, amely ebben a zürzavarban fölcsendül, ott kopog a mi ablakunkon ott motoszkál a saját szívünknek ajtaján és meghallgatásra vár, és bebocsáttatást kér? Ezek az idegenszerű hangok külön-külön, és együttesen, mind csak azt mondják: *Oh, adjátok meg a mi mindennapi kenyerünket, adjátok nekünk az életnek kenyerét.* Oly sokáig kell az asztalról lehullott morzsákon tengődnünk. Most hát adjátok nekünk valamit, ami bennünket teljesen kielégít, amiből jól és becsülettel megélhetünk. Miután elszenvedtük a háborúságoknak nagy tusakodását, adjátok nekünk igaz világosságot, a szívnek és léleknek diadalmas világát, amelyben nem kell tovább céltalanul bolyonganunk. És így a letűnt időkre való emlékezés ezáltal is jelentsen egy fenséges célkitűzést, szolgálja teljes mértékben az új századestlen előkészítésének és kiegészítésének szent ügyét a mi gyülekezeteinkben.

Amerikai unitárius egyházaink mai fejlődéséhez képest a százév előtti igehirdetés talán orthodox és elavult egy s más tekintetben. A mi hitelődeink nem sokat értettek a kérdések lélektani elemzéséhez. De egy dologban bizonyára vetekedtek velünk, sőt felül is múlnak bennünket. És ez nem más, mint az ügy iránti törhetetlen ragaszkodás, a hősiesség kitartás és türelem a háborúságoknak nagy tusakodása közepette, amikor hitükért ócsárolták és lenézték őket s bezárták előttük a tudomány felszentelt csarnokának kapuit.

Tisztelet adassék önekik, akik *„jobban építettek”*, mint ahogy ezt valaha is álmodni merték volna. Porladó szívvel és hamvadó ajakkal is beszélnek mihozzánk. Vezetnek és irányítanak, bíztatnak és bátorítanak, hogy legyünk mi is hívek önmagunkhoz s becsüljük meg életünkben és hivatásunkban az Isten fiainak szent örökségét. Ámen.

Józan Miklós.

„*Mi módon őrizheti meg tisztán az ifjú az ő útát, ha nem a Te beszédednek megtartása által?*”

114. Zsolt. 9. vers.

Unitárius Atlantis.

A tudósok tanítása szerint Európa, Albion szigete s a nagy Amerika régen, sok ezer esztendővel ezelőtt egységes, összefüggő földtest voltak. A földszárvot, mely mintegy óriás palló a két világrészt összekötötte, Atlantis-nak hívták. Sok ezer esztendő hullámverése azonban elmosta a pallót: egy nagy katasztrófa napján Atlantis szigete örökre besüppedt a tenger mérhetetlen mélységébe.

Nekünk azonban, kik magunkat unitáriusoknak valljuk, van egy lelki Atlantisunk, mely most van kiemelkedőben az ismeretlenség mélységeiből. Összetartás, testvéri szeretet a neve, mely Európa, Albion, Amerika s az egész széles világ unitáriusait egy szent lelki egységbe vonja. Időknek vihara lelkünknek e drága Atlantisát el nem sodorhatja, sőt minél nagyobb a csapás s nehezebb a próba, ez annál erősebb, annál törhetetlenebbé válik. Csak most, amikor ránszakadt a legnagyobb csapás, csak most tudtuk meg, mit jelent a lélek közössége, mely minket Anglia és Amerika unitáriusaival összeköt. Mikor megaláztattunk, porbatiportattunk, mikor már-már kétségbeestünk egyházunk és nemzetünk léte fölött, Anglia és Amerika fia és leányai elindultak ezen a lelki Atlantison, hozzánk jöttek, ide s a mi drága anyaföldünkre, a megsomorodott Erdélyországba s hoztak drága kincseket, testieket, lelkieket, kenyeret az éhezőknek s amit még jobban sóvárgunk a lélek kenyere: a biztatást, a hitet, hogy ez a keresztre leszárt nemzet s benne anyaszentegyházunk, egykor ismét új életre támad — élni fogunk úgyis mint magyarok, úgyis mint unitáriusok — élni fogunk, élnünk kell, mert ők is azért imádkoznak s az Isten maga is ezt akarja!

Az unitárius hit, melynek hívei csak elenyésző kisebbség, a többi nagy keresztény egyházakkal szemben, a világ két leghatalmasabb nemzetének, Angliának és Amerikának figyelmét fordította a magyar nemzet igazsága felé. S ha itt-ott biztató csillagok emelkedését látjuk nemzeti létünk nagy sötét éjszakáján, mi boldogan mondjuk: csodálatos dolgokat művel a mi hitünk.

Még most is fülemben cseng a drága imádság, mely ott messze, túl a tengereken a Windsor hegyek alján egy gagyogó gyermek ajkáról szállt föl az estéli alkonyaton át az élő Istenhez a magyar nemzetért. Ismerem Amerikai és Angol unitárius anyákat, kik gyermekeiket is megtanították imádkozni fajunkért és anyaszentegyházunkért. Nos, ki kételkedne az ilyen imádságok erejében.

Hitünk Atlantisán járunk ismét ezeken a napokon. Szétszóródva széles e világban, ünnepi hangulatban egyesülnek az öt világrész hív unitáriusai. Hálaimádsággal, harangzúgással ünnepeljük az Amerikai és Angol Unitárius Társulatok száz éves jubileumát. Ünnepejük az unitárius gondolat diadalát. Az üdvözítő gondolat, mely több mint negyedfélszáz esztendővel ezelőtt Dávid Ferenc magyar szívét megdobogtatta, csodát művelt. Anglia és Amerika legműveltebb társadalmának szívét hódította meg anélkül, hogy Angliában

Martineau, vagy Amerikában Channing, kik a mozgalmat vezették, csak a nevét is hallották volna Dávid Ferencnek. Ime ebben egy drága igazság van és ez így hangzik: minden léleknek sorsa, ha érez és öntudatosan gondolkodik az, hogy előbb vagy utóbb eljusson az unitárius gondolathoz, még akkor is, ha a nevet sohase hallotta.

Pontosan 100 évvel ezelőtt, hogy a történelemnek egy új, nagy érdekessége legyen, anélkül, hogy egymás szándékáról még csak hallottak volna is, Amerika unitáriusai Bostonba, Mass, Anglia unitáriusai Londonban egy napon alakultak szervezett egyháztársadalommá. A gondolat egyszerre öltött testet az Atlanti-óceán mind a két oldalán.

S most, amikor már egymásra ismertünk, mikor az ismeretlenség mélységeiből kiemelkedett lelkünk drága Atlantis, mi ma mindnyájan megindulunk rajta s a bostoni yankee és a budapesti kopott polgár, a londoni gentleman és a kérgesmarkú székely szántóvető, a Fokföld, Ausztrália, India, New-Seeland s a Philippi-szigetek unitáriusai, mi mind egy szent imádságban találkozzunk: Isten dicsőítsd meg unitárius hitünk, hadd hozzon igazságot, békességet, szeretetet nyomorult világunk számára!

Dr. Csiki Gábor.

A Magyar Unitárius Nőszövetség,

mely tiszteletteljes üdvözetét küldi a messze földön ünneplő angol és amerikai testvéreknek — mélyen átérzi ezen felemelő jubileumi ünnepély nagy jelentőségét és értékét!

Tudjuk, érezzük, hogy ezen világszerte tartott ünnepek az isteni bölcsesség és gondviselés egyik legnagyobb diadalára: *vallás és felvilágosodottság* szerencsés összetalálkozására, egybeforrására mutatnak rá. Hirdetik, hogy e hatalmas, világot mozgó két eszme: a *hit és szabadság*, csakis egy szent harmóniában egyesülve, egymást támogatva és kiegészítve, de egyúttal egymásnak határt szabva, utat mutatva válhatnak valódi áldássá az emberiség számára. Szóval hirdetik az unitarizmus hódító igazságát és az egész földön való elágazását.

És ha dicső s felemelő egy-egy nagy ember, nagy lélek születésének századik évfordulójáról megemlékezni, mennyivel dicsőbb és nagyobb szerű dolog egy hatalmas és századokon keresztül lelkesítő és nevelő *gondolat* feltámadását és testet öltő hatalmát megünnepelni!

De nemcsak e kegyeletteljes megemlékezésre, az Angol és Amerikai Társulatok keletkezésére, unitárius eszménk megbecsülésére tanít meg bennünket ezen ünnepélyes időszak, hanem arra a legeszményesebb, legszerencsésebb nemzetköziségre is felhívja figyelmünket, mely a vallásos testületeket és lelkeket fűzi egymáshoz, egy közös szent lelkesedésre és munkára!

Az unitarizmusnak mind az öt világrészen megnyilvánuló ünnepe és egyöntetű krisztusi munkája, imája bemutatja a világ előtt, hogy csakis

az Isten hiten alapuló, imádkozó és nemzeti érzést ápoló internacionalizmus van hivatva országokat s népeket emelő és nemesítő, áldásos munkájára.

Ennek a most említett két nagy eszmének egyik legnagyobb apostolát, az Angol Unitárius Társulat jelenlevő képviselőjét, Magyarország régi pártfogóját: főtisztelendő Drummond lelkész urat mi magyar unitárius asszonyok is lelkünk egész melegével köszöntjük. Legyen arról meggyőződve a főtisztelendő úr, hogy mikor szívünk mélyéből mi is köszönetet mondunk, úgy az emberiség, mint hazánk érdekében folytatott áldásos működéséért, egyúttal búzgón imádkozunk a krisztusi munkáért a most ünneplő Unitárius Társulatok fenkölt missziójáért s külföldi hitrokainak asszonytestvéreink lelkes közreműködéséért!

Hogy végre vallási alapon álló együttes imádságunk győzelemre vezesse magasztos hitünket — sokat szenvedett hazánkat és egyházunkat pedig a várva várt feltámadáshoz segítse.

Perczelné Kozma Flóra.

Meghívó*)

151—1925.

Esp. hiv. sz.

A Dunatiszamenti Unitárius Egyházkör évi rendes közgyűlését 1925. július 5-én (vasárnap) d. e. 9 órakor tartja Füzesgyarmaton az Unitárius templomban a következő tárgysorozattal:

1. Istentisztelet. Imádkozik és egyházi beszédet mond Barabás István köri jegyző. Énekvezér: Boros Áron hódmezővásárhelyi tanító. 2. Hősök emléktáblájának leleplezése a templomban. 3. Elnöki megnyitó. 4. Megbízó levelek. 5. Megalakulás. 6. Felsőbb rendeletek és törvények. 7. Dr. Hajós Béla köri felügyelőgondnok lemondása. 8. Új köri felügyelőgondnok választása. 9. Egyházi. Főtanács-Kvárt 10. Esperesi jelentés. 11. Tanügyi jelentés. 12. Egyházi államsegély felosztása. 13. Svájci-segély felosztása. 14. Baldácsy-segély felosztása. 15. Kérvények. 16. Belső emberi nyugdíjintézet. 17. Angol-Amerikai Misszióház. Bp. 18. Adoptálás. 19. Indítványok (írásban előre). 20. Jövő közgyűlés helye és ideje: Hódmezővásárhely, június végén.

Délben közebed. Jelentkezni kell idejében Kincses László lelkész címén Füzesgyarmat (Békés megye). Csatlakozás Püspökladány—Gyoma—Szeghalom felől menetrend szerint.

Hitrokoni szíves üdvözléssel:
Budapest, 1925. VI. hó 19-én.

Az Elnökség.

*) N. B. Egyházköri közgyűlésünkre hivatalosak a belső emberek, az egyházközségek kiküldött képviselői és az Igazgató-Tanács tagjai. Előértekezlet szombaton d. u. 5 órakor.

„Jobb az Úrban bízni, mint emberekben reménykedni.“

118. Zsolt. 9. vers.

Hirek.

Mégegyszer kérjük kedves olvasóinkat — olvasóink közül azokat —, akik nem fizettek még elő a folyó évre lapunkra, olvassák el ezt a kérést és siessenek postára tenni a f. évi előfizetési díjat, 2 aranykoronát. Aki többet is adhat és ad is, annak megköszönjük, hogy elolvasta s teljesítette kérésünket.

Hazavezérelte az Úr, akit hazavártunk, Isten hozta haza, annyi sok útról, amelyeken azóta járt, amióta elment. Most újra hallgatói leszünk s kérjük is beszéljen nekünk arról a világról, amelyet kevesen láttunk, beszéljen nekünk arról az életről, amelyről fogalmunk is alig lehet. Isten hozta főszerkesztő úr. Várjuk az első őszi Dávid Ferenc estélyt, amelyen — ígérete szerint — megtudjuk mi is, hogy mit látott, mit hallott s mit hozott lelkében nekünk Amerikából.

Július 5-én tartja meg a dunatiszamenti egyházkör ez évi rendes közgyűlését Füzesgyarmaton. Ugyanekkor leleplezzük le ottani templomunkban a hősök emléktábláját nagy ünnepség keretében. Az emlékbeszédet Józán Miklós püspöki vikárius tartja. Indulás Budapestről július 4-én 7 óra 30 perckor a Nyugati pályaudvarról.

Nota bene. Az egyházkörbe tartozó lelkész afiai úgy a fővárosban, mint a vidéken, a kongrua és családi pótlék érdekében tartoznak a saját magukra és családjukra vonatkozó adatokat, korábbi körlevél értelmében, minden évben június és december folyamán közvetlenül a Kultuszminisztérium II. ügyosztályának bejelenteni. Boston, 1925 május 4. Józán Miklós püspöki vikárius.

Pünkösdi ünnepén bpesti templomunkban 360-an vettek urvacsorát. A kenyeret most is Józán Miklósné főtiszteletű asszony, a bort pedig Szathmáry Pál őrnagy hadbíró testvéreink adományozták az Úr asztalára. Isten áldása legyen rajtuk.

Elemi és középiskolai tanulóink vallástani vizsgája f. hó 11-én és 14-én folyt le a templomban. A sok szép virággal diszitett templomban — sok szép virágot láttunk nyiladozni a lelkekben is. Vizsga biztosok: az elemieknél Antonya János, a középiskolásoknál Pál Ferenc keblitanácsos afiai voltak.

Halottaink. Péterfi Dénes a kolozsvári egyházközségnek hosszú időn át volt lelkésze, a „Keresztény Megváltó“ szerkesztője, a teológiának jeles tanára f. hó elején Kolozsvárt meghalt. Csendes, visszavonult élete mellett alig tudott valaki arról is, hogy még el. Halála azonban boldog emlékeket ébreszt azok szívében, akik látták és hallották őt az „Ige“ hirdetése idejében. Boldog, aki az Úrnak szolgál életével. Ő valóban szolgálta az Urat életében. Legyen csendesn yugalma és legyen áldott emlékezete.

Biró Ferencné, Biró Lajos lelkész édesanyja f. hó 12-én Abrudbányán meghalt. Az édesanyák emlékezete mindig áldott. Isten adjon nyugalmat neki a földben és üdvöt lelkének az Ő országában.

A kolozsvári unitárius kollégium évek óta keserű könnyeket hullat, mint egy szenvedő anya, akinek szíve bánatos, mert legifjabb fiait nem tudja felnevelni, nem tudja szárnyra bocsátani. Nincs ahhoz elég ereje, hogy segítség nélkül tudjon ifjakat adni az életnek. Minden anyagi forrása kiapadt. Csak a könnyei vannak meg és az a jó szív dobog még, amellyel bennünket gondozott, tanított. De kenyere nincs, amivel legkisebb diákgyermekét táplálja. Ezért azokhoz fordul, akiket életre segített. Volt diákfiától kér kenyeret a ma diákjainak. Nem sokat. Csak egy egy darabkát. Egy-két koronát. Egy-két szives adományt, amelyekkel fenntarthassa önmagát és felsegítse fiait... A kolozsvári kollégium volt növendékei „Patronage Egyesületet” alapítottak erre a célra. Mindenki beléphet, aki adni akar valamit. Amennyit épen tud. Adományokat elfogad a budapesti lelkészi hivatal. Számozott gyűjtőívet is kap a lelkészi hivatalban, aki gyűjteni akar. Istennek szolgál, aki a gyermeket tanítja, vagy taníttatja.

Miss Tagart, az angol Nőszövetség egyik ismert nemeslelkű tagja, aki gyermekeink ruhával való segélyezésében igen sokat fáradozott, meghalt. Életéről és munkásságáról bővebben a jövő számunkban emlékezünk meg.

Jókainak: „Egy az Isten” regénye két hétre kikölcsonözhető a lelkészi hivatalból.

Templomozást egész nyáron át, minden vasárnap d. e. 11 órakor tartunk Budapesten.

Ezüstlakodalom: Török Kálmán nyug. altábornagy és felesége Kovács Lenke (Kriza püspök unokája) f. hó 20-án este ünnepelték meg házasságuk 25 éves évfordulóját. Az ezüst esküvőn Józán Miklós püspöki vikárius áldotta meg újra, az aranylakodalom felé induló „ezüstben” már ősz de „aranyban” még ifjú házaspárt. Isten áldása kísérje őket.

Dr. Csiki Gábort, a Misszió-ház lelkészét e hó elsején megoperálták a Bakács-téri-kórházban. Vakbéloperációt kellett sürgősen végrehajtani rajta. Ma már túl van a veszélyen és lakásán üdülő beteg. Mielőbbi gyógyulást kívánunk.

Senki sem jelentkezett, senki sem javította ki foglalkozását, sem megváltozott lakása címét, a mult számban közölt felhívásra. A budapesti és pestkörnyéki unitáriusok névsora azonban füzet alakban már készül s június hó folyamán meg is jelenik. Hogy egy pár cím hibás lesz abban, egy néhány hívünk foglalkozását nem tudjuk s így kerül be, abban nem mi leszünk a hibások hanem azok, akik nem jelentették be a változásokat.

10 egyházi férfiú látogatja meg július 10-15 ike között a prágai szabad egyházat. Dr. Norbert Capek és felesége a megalapítói és munkásai ma is ennek az egyháznak. 2000-3000 hallgató vesz részt egyszerre az istentiszteleteken. Van 250 tagból álló vasárnapi iskolájuk, 50 tanítójuk. Kiadványaik gyakran megjelennek. Cseh nyelven adják ki azokat. Külön gyermeklapjuk is van,

amelyet nagyrészt a gyermekek írnak. A lélekevelés e nagyszerűen és sikeresen munkálkodó intézményét látogatják meg londoni testvéreink. Magyarországról Józán Miklós vikárius szintén részt vesz, azokon az ünnepélyeken, amelyeket ezzel a látogatással kapcsolatban tartanak.

Vitézi avatáson vett részt Józán Miklós püspöki vikárius e hó 21-én a Margitszigeten. Imában kérte az Ur áldását az új vitézekre, akiknek soraiban 3 unitárius hívünk is vitézzé avattatott.

A budapesti Kebli-Tanács f. hó 21-én tartott ülésén elhatározta, hogy a templom világítását 3 nagy függő lámpával tökéletesíti és a háború alatt leszerelt orgonát megjavíttatja. Tekintettel arra, hogy a bérpalota festése igen megterhelte az egyházközség számadásait, felhívjuk hívveink figyelmét arra, hogy az orgonajavítással járó költségek (20 millió kor.) terhét adományokkal enyhítsék, azok, akiknek módjuk és szívük van hozzá.

Emléktábla leleplezés. A füzesgyarmati unitárius egyházközség a világháborúban elesett hős fiainak emlékét egyfelől az egyházközség, másfelől a bánatos hozzátartozók áldozatkészségéből márványtáblára vésve örököltette meg s ezen emléktáblát a templomába helyezte el, melynek leleplezését f. év július hó 5-ikére határozta el. Az egyházközség tagjainak kifejezett óhajára esperes helyettes úr a f. évi köri közgyűlés helyét és idejét Füzesgyarmatra a jelzett napra tűzte ki, hogy Csonka-Magyarország unitáriusai együtt áldozzanak a hősök emlékének. Ezen ünnepségre köri közgyűlésünk tagjait s a leleplezési ünnepélyen részt venni szándékozó unitárius testvéreinket egyközségünk nevében szives szeretettel meghívom azzal, hogy érkezési idejét ki-kel jelentse be kellő időben a lelkészi hivatalnak. *Kincses László* unitárius lelkész.

Egyházi adót fizettek f. évi január havában: dr. Kozma Jenő 1 millió, Ádám V., dr. Veres G. 210—210 ezer, Nadler F., 200 ezer, dr. Héderváry H., dr. Bognár D., özv. Graef S.-né, dr. Molnár J., 150—150 ezer, dr. Oláh E., dr. Balázs F., Fehér M., 100—100 ezer, Orbán Nagy J., 90 ezer, Gálfalvi L., 75 ezer, Fekete Gy., Gruber Gy., dr. Osváth G., Patakfalvi L., Péter J., Biller L.-né, Tamási L., Tamási F., Soós J., Biró J., 60—60 ezer, dr. Héderváry H., Oláh S., Cs. Bereczky A., Bereczky A., Perei Pál 50—50 ezer, dr. Gimes M., 70 ezer, Osváth I. 38 ezer, Palatka J. 36 ezer, Balogh M. 32 100 Székely F., Ujváry L., özv. Szakács K.-né, dr. Nyiró G.-né 30—30 ezer, Kamp I. 26 ezer, Fehér L.-né, László Gy. 25—25 ezer, Borbély M. 20 ezer, Pál M. 17 ezer, Vitéz Fábry D. 15 ezer, özv. Fábry E.-né 10 ezer, Osváth A. 9 ezer koronát.

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

„Ne szeressétek a világot, se azokat, amik a világban vannak. Ha valaki a világot szereti, nincs meg abban az Atya szeretete.” 1. Ján. 2. rész. 15. vers.

BIRTALAN LAJOS

kárpitós és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Felvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítések továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

IFJ. INCZEFFY DÉNES

O. F. B. által engedélyezett

ingatlanforgalmi irodája

Budapest, Vilmos Császár-ut 60. I. em 2.

TELEFON: 202-41.

Földbirtokok, birtokbirtokok, házak, malmok és mindenféle ingatlanok adás-vétele, üzlet-, lakásközvetítés, pénzkölcsön, társulások finanszírozások lebonyolítása. Hirdetési vállalat.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55. sz.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészi erdélyiekből Telefon 186-87. alakult új vállalat 186-87.

Szaktankönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézi.

Két-, három- és négynyüstös
székely házi szöttes
asztalkendők, törülközők, konyharuhák
stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14.

Nyomatott Bognár sajtóipari üzemében, Újpest, Lőrinc-utca 65. Felelős nyomdavezető: Neszt Kálmán.

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági
szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

k é s z i t ü n k

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest, II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítik. Javítást is vállalok. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

Walser Ferenc

alapítva 1858. évben

**Tűzoltási szerek és
szivattyúk gyára,
harang és fémöntőde**

Budapest, IV., Lomb-utca 34-36,

Villamos megálló: Váci-ut, Láng gépgyár.

GYÁRT: Templomharangokat és összhangzó harangzókat a legfinomabb harangfémöntőzetből, tiszta csengésű előre megállapított szavatolt új hangokkal. — Harangszerelvényeket forgatható vas koronával szakszerű kivitelben. Harangállványokat hengerelt vasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel.

Telefon: Budapest 95-50.

Sürgőnycim: Walser-gyár, Lomb-utca Budapest.

Prém János szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.